

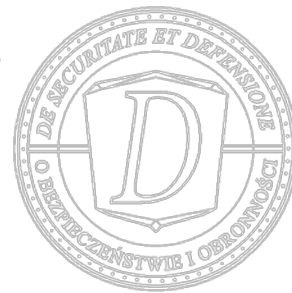
Łukasz BARTOSIK¹

Koło Naukowe Prawa Amerykańskiego *The American Law Society*

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu²

lukbar2@st.amu.edu.pl

PRAWO DO POSIADANIA I NOSZENIA BRONI W II POPRAWCE DO KONSTYTUCJI STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI – UJĘCIE ORYGINALISTYCZNE

ABSTRAKT: Celem niniejszego opracowania jest oryginalistyczna wykładnia II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych, gwarantującej amerykańskim obywatelom prawo do posiadania i noszenia broni. Artykuł w sposób syntetyczny przedstawia główne związane z nią nurty interpretacyjne i zasadnicze problemy oraz skrupulatną wykładnię historyczno-językową przepisu. Zagadnieniami poddawanymi ocenie są również podmiotowy charakter prawa chronionego przez II Poprawkę oraz znaczenie wyrażonych w niej pojęć, m. in. „militia”, „państwo”, „ludzie”, „posiadać”, „nosić” oraz „broń”. Wnioski wykładnicze opracowania w sporej mierze pokrywają się z oryginalistyczną argumentacją przedłożoną amerykańskiemu Sądowi Najwyższemu w sprawie *Heller v. District of Columbia* z 2008 roku oraz przyjętą od tego czasu linią orzeczniczą, rozstrzygającą o indywidualnym charakterze prawa do posiadania i noszenia broni. Artykuł stanowić może również głos w dyskusji nad prawem do posiadania broni w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: II Poprawka, Konstytucja, Stany Zjednoczone, posiadanie broni, oryginalizm

THE RIGHT TO KEEP AND BEAR ARMS IN THE II AMENDMENT TO THE U.S. CONSTITUTION – AN ORIGINALIST SENSE

ABSTRACT: The purpose of this paper is to present an originalist interpretation of the II Amendment to the U.S. Constitution, which guarantees the right to keep and bear arms for the American citizens. The article, in a holistic manner, depicts the fundamental problems and the main interpretative strands of the law, as well as provides its scrupulous historical and linguistic analysis. The problems which are being evaluated, consist of the general legal character of the regulation and the meaning of the terms articulated therein, such as “militia”, “state”, “people”, “keep”, “bear” and “arms”. The interpretative conclusions of this paper

¹ Łukasz Bartosik – student Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na kierunku prawo, prezes Koła Naukowego Prawa Amerykańskiego *The American Law Society*, uczestnik programu LL.M. in American Law organizowanego przez the Catholic University of America oraz Uniwersytet Jagielloński w Krakowie (w latach 2017/2018). Obecnie zainteresowania naukowe koncentruje na doktrynach polityczno-prawnych, teorii i filozofii prawa oraz prawie amerykańskim, ze szczególnym uwzględnieniem prawa konstytucyjnego.

² Adam Mickiewicz University in Poznań.

significantly overlap with the originalist argumentation presented to the U.S. Supreme Court in a remarkable case *Heller v. District of Columbia* from 2008 in which the Court ruled establishing the judiciary line of authority stressing the individualist theory of the right to keep and bear arms. This paper, although based on the American legal experiences, could also be an important voice in the debate on gun rights in Poland.

KEYWORDS: II Amendment, Constitution, the United States, gun rights, originalism

WPROWADZENIE

II Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki, przyjęta w ramach Karty Praw w 1791 roku, w sposób na pozór jednoznaczny podkreśla oraz zabezpiecza prawo do posiadania i noszenia broni, stanowiąc iż, „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa; prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”³. Obserwowalna *prima facie* kategoryczność przepisu jest jednak iluzoryczna – rzadko który przepis amerykańskiej ustawy zasadniczej budzi tyle kontrowersji interpretacyjnych, co II Poprawka. Już bliższe spojrzenie na treść przepisu skłania do zadania sobie kilku kluczowych pytań: czy Ojcowie Założyciele chcieli, aby prawo do posiadania broni obejmowało możliwość nieskrępowanego jej noszenia w miejscach publicznych? Czy dopuszczaliby możliwość wprowadzenia wymogu uzyskiwania pozwoleń na broń, bądź konieczność jej rejestracji? Czy intencje twórców znormatywizowanego w ustawie zasadniczej prawa do broni obejmowały każdą „broń” *per se* czy może pragnęli ochrony posiadania tylko pewnych jej rodzajów? I co najważniejsze – czy niejednoznaczny przepis Karty Praw gwarantuje indywidualne prawo do posiadania broni przez każdego obywatela czy jedynie prawo do tworzenia milicji stanowych, czyli regulowanych przez prawo organizacji obywatelskich o charakterze obronnym?

Najlepszym dowodem na brak konsensusu orzecznictwa oraz doktryny i fundamentalnie różne perspektywy interpretacyjne II Poprawki jest fakt, iż indywidualistyczny charakter wyrażonego w niej prawa podmiotowego rozstrzygnięty został przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w orzeczeniu *Heller v. District of Columbia* dopiero w 2008 roku – czyli po ponad dwustu latach od jej uchwalenia⁴.

³ U.S. Const. amend. II.

⁴ Sąd Najwyższy USA poruszał kwestię zakresu podmiotowego prawa z II Poprawki przed rokiem 2008 trzy razy – w 1876, 1886 oraz 1939 roku – i w każdym z wydanych orzeczeń stawał na stanowisku, że przepis Karty Praw chroni wyłącznie prawo do posiadania broni w ramach funkcjonowania stanowych milicji. C. T. Bogus, *The History and Politics of Second Amendment Scholarship: A Primer*, „Chicago Kent Law Review” 2000, nr 76 (1), s. 3.

II POPRAWKA DO KONSTYTUCJI USA – NURTY INTERPRETACYJNE I ZASADNICZE PROBLEMY

Jednym z najczęściej podnoszonych argumentów na rzecz wyższości uregulowań ustrojowych Stanów Zjednoczonych nad innymi państwami jest esencjonalność amerykańskiej ustawy zasadniczej oraz jej względna, acz przemyślana prostota w formułowaniu założeń fundamentalnych dla funkcjonowania państwa, skutkująca krótkim objętościowo tekstem liczącym sobie jedynie około sześciu tysięcy słów⁵. Równie lakoniczna jak postanowienia jej „ustawy-matki”, czyli Konstytucji w swym pierwotnym brzmieniu z 1787 roku, jest będąca jej immanentnym uzupełnieniem II Poprawka.

Zważając na naturalnie ograniczone możliwości w zakresie poznania prawa przez tzw. „przeciętnego człowieka”, jednym z oczekiwań, które w obecnych państwach prawa mogą mieć obywatele względem racjonalnego ustawodawcy, jest możliwe jak największa zwięzłość oraz jasność regulacji⁶ – unikanie niezrozumiałych zwrotów, nadmiernie skomplikowanych zdań złożonych i zamykania ich w długich tekstach ustaw liczących sobie po kilkaset stron. O ile jednak postulat zwięzłości regulacji został w przypadku II Poprawki ewidentnie zrealizowany (pomimo tego, że ani on, ani założenia o racjonalności prawodawcy nie były wówczas jeszcze powszechnie znane), o tyle specyfika XVIII-wiecznego języka oraz spory nacisk twórców Konstytucji na stylistykę tekstów prawnych sprawiają, iż zwięzłość regulacji odbywa się tutaj kosztem precyzji i określoności⁷. Z dzisiejszego, zgoła odmiennego punktu widzenia, niedookreśloność ta rodzić może negatywne skutki polityczne szczególnie dla konserwatywnie nastawionych zwolenników szerokiego dostępu do broni – dając szeroko zakrojone pole interpretacyjne ich progresywnie zorientowanym przeciwnikom.

W brzmieniu oryginalnym sformułowanie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych brzmi następująco: „a well regulated militia being necessary to the security of a freestate, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed”⁸. Oparcie się o oryginalną wersję językową tekstu jest z metodologicznego punktu widzenia kluczowe, zaś przywołane tłumaczenie przepisu na język polski należy traktować wyłącznie pomocniczo – jak się bowiem okazuje, nawet pozornie nic nie znaczące przestawienie szyku zdania lub odmienne przypisanie desygnatu do poszczególnych wyrażonych w II Poprawce terminów,

⁵ E. Sandoz, *The Politics of Truth and Other Timely Essays: The Crisis of Civic Consciousness*, Columbia 1999, s. 16.

⁶ Wagę jasności regulacji prawnych, jako jednego z postulatów formalnych tworzenia prawa i cechę konstytutywną tzw. „dobrej roboty legislacyjnej”, podkreślali tacy współcześni teoretycy prawa jak Lon Lovvouis Fuller oraz Joseph Raz. Należy jednak odnotować, że ogólne, zwięzłe i czysto formalne stanowienie prawa, wyłącznie jako prawidłowo zakreślonych „reguł gry”, choć może dawać podwaliny dla systemu „rządów prawa, a nie ludzi” (*rule of law, not men*), nie konstytuuje jeszcze demokratycznego państwa prawa. Zarówno ta forma ustrojowa (w jej nowoczesnym ujęciu), jak i założenia o racjonalności prawodawcy – charakterystyczne dla państw obecnej Europy kontynentalnej – nie były jeszcze znane Ojcom Założycielom amerykańskiej republiki. Cf. M. Andruszkiewicz, A. Brezcko, S. Oliwniak, *Filozoficzne i teoretyczne zagadnienia demokratycznego państwa prawa*, Białystok 2015, s. 209-210.

⁷ W kwestii lingwistycznej ewolucji oraz różnic pomiędzy dzisiejszą, amerykańską odmianą języka angielskiego a jego około rewolucyjną formą. Vide R. Ostler, *Founding Grammars: How Early America's War Over Words Shaped Today's Language*, New York 2015.

⁸ U.S. Const. amend. II.

może doprowadzić nas do zgoła odmiennych wniosków interpretacyjnych. Co uniwersalnie akcentuje np. Zygmunt Ziemiński, złożone reguły znaczeniowe języka uwzględniają nierzadko specyficzny charakter okoliczności w których określone zdania zostały wypowiedziane, kontekst innych wypowiedzi oraz formy gramatyczne użytych słów⁹. Poza tym, naturalna nieprecyzyjność reguł znaczeniowych języka, w toku translacji wcale nie jest umniejszana, a częstokroć wręcz zabieg ten prowadzi do jeszcze większych problemów interpretacyjnych, których ustrzec się można w ramach wykładni II Poprawki jedynie poprzez uważną, językowo-historyczną analizę tekstu oryginalnego¹⁰.

Wskazane powyżej okoliczności wypowiedzi podlegające interpretacji obejmują przede wszystkim uwarunkowania historyczne, a także będące w sposób oczywisty ich bezpośrednim odzwierciedleniem osobiste intencje Ojców Założycieli. O ile kontekst dziejowy przed i porewolucyjnej Ameryki – wybicie się na niepodległość, uchwalenie Konstytucji i przypieczętowanie chęci ugruntowania praw obywatelskich nowo utworzonej republiki Kartą Praw – budzą poczucie dumy wspólne dla znakomitej większości Amerykanów, to debata nad rzeczywistymi zamiarami twórców omawianego w niniejszym opracowaniu prawa stanowi jeden z najzacieklej toczących się sporów wśród amerykańskich prawników, historyków i językoznawców. Nie ma chyba drugiego przepisu w świecie, który tak wyraziście (i tak medialnie), jak II Poprawka do Konstytucji USA, obrazowałaby konflikt pomiędzy zwolennikami wykładni statycznej tekstów prawnych a ich dynamicznymi w metodologii adwersarzami¹¹.

Ci pierwsi, nazywani oryginalistami (*originalists*), nade wszystko pragną dążyć do odkrycia rzeczywistych założeń pierwotnego tekstu ustawy zasadniczej oraz możliwie najwierniejszego oddania wizji Ojców Założycieli – do uchwycenia ich rewolucyjnej, idealistycznej wizji „lepszego świata”, wolnego od zniewolenia ze strony Korony Brytyjskiej, którego fundament stanowić miała w swym klasycznym brzmieniu właśnie Konstytucja¹² i gwarantowane przez nią każdemu obywatelowi prawo do posiadania broni. Nie będzie dalekie od prawdy określenie zwolenników koncepcji oryginalistycznej również konstytucjonalistami, bardzo często piewcami „małego państwa”, które kontrowersyjny francuski myśliciel Gustave Le Bon opisywał jako niedościgniony ideał „ziemi wolności spoczywającej w rękach narodu ludzi dzielnych i potężnych, w którym słabi i mierni giną pod żelazną ręką praw doboru naturalnego”¹³. Wymownie ręki tej przedłużeniem miał w kilkadziesiąt lat od uchwalenia II Poprawki stać się symbol amerykańskiej kultury broni – słynny Colt The Peacemaker.

⁹ Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 2012, s. 16.

¹⁰ A.B. Coan, *Talking originalism*, „Brigham Young University Law Review” 2009, nr 4, s. 847-873.

¹¹ Celem zapoznania się z wyczerpującym opracowaniem dotyczącym obu nurtów badawczych, występujących między nimi różnic oraz wyodrębnianych w ich ramach szczegółowych trendów interpretacyjnych, Cf. J.M. Balkin, *Framework Originalism and the Living Constitution*, „Northwestern University Law Review” 103, nr 2.

¹² A. Freedman, *The Naked Constitution: What the Founders Said and Why It Still Matters*, New York 2012, s. 5.

¹³ G. Le Bon, *Psychologia Rozwoju Narodów*, Kraków 2015, s. 91.

Po przeciwnej oryginalistom stronie, postawić można natomiast progresywnych teoretyków, sięgającej swymi korzeniami do prezydentury prezydenta Wilsona, koncepcji ewolucjonistycznej wykładni tekstu ustawy zasadniczej jako zmiennej w czasie „żyjącej Konstytucji” (tzw. doktryna *living Constitution*)¹⁴. Przedstawiciele tego nurtu, skupiający się raczej na obecnych – zgoła niepodobnych do tych z XVIII wieku – realiach społecznych i wynikających z nich odmiennych potrzebach regulacji prawnych, postulują uaktualnianie tekstu Konstytucji, poszanowanie idei jej twórców stawiają zaś bez zawahania na dalszym miejscu¹⁵. I choć pośród nich znajdzie się niewielu takich, którzy w Stanach Zjednoczonych publicznie mówiliby o całkowitym zniesieniu prawa z II Poprawki, licząc się choćby z potęgą lobbingsową *National Rifle Association*¹⁶ i innych tego typu organizacji (skutkującą aktualną niemożliwością politycznego przeforsowania takich projektów legislacyjnych), to właśnie wśród reprezentantów doktryny *living Constitution* znajdzie się spore grono zwolenników rewizji postanowień omawianego przepisu i intensywnego ograniczania dostępu do broni¹⁷.

Mając na uwadze fakt, jak szeroko doktryna oryginalizmu jest w Stanach Zjednoczonych obecnie reprezentowana, skonstatować można, iż w pełni wiarygodnej wykładni przepisu tak wiekowego i krótkiego w literze prawa, a zarazem doniosłego materialnie jak II Poprawka, warto dokonywać w sposób oryginalistyczny, czyli metodologicznie holistyczny (historyczno-językowy), tj. z powzięciem uwagi na jego szczególny kontekst dziejowy, specyfikę języka epoki oraz osobiste intencje Ojców Założycieli.

PODMIOTOWY CHARAKTER PRAWA DO POSIADANIA BRONI

Zagadnieniem stanowiącym punkt wyjścia dla wszelkich oryginalistycznych rozważań, jest pytanie o ogólny charakter prawny omawianego przepisu, tj. zakres podmiotowy ukonstytuowanego w nim prawa. Czy II Poprawka do Konstytucji Stanów Zjednoczonych

¹⁴ A. Freedman, *op. cit.*, s. 7.

¹⁵ Niektórzy przedstawiciele jurysprudencji (w tym m.in. słynny sędzia Sądu Najwyższego Antonin Scalia) stoją na stanowisku, że teoria *living Constitution* jest wręcz zaprzeczeniem elastyczności prawa, twierdząc że to właśnie szerokie klauzule generalne Konstytucji zapewniają jej żywotność, natomiast wprowadzanie do niej zmian *expressis verbis* jest w istocie rzeczą jej usztywnianiem. *Vide* A. Scalia, B. A. Garner, *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*, St. Paul 2012, s. 403-410.

¹⁶ W kwestii siły lobbingsowej umożliwiającej *National Rifle Association* wpływanie na decyzje prawodawcze podejmowane w Kongresie cf. J. Yanker, *"From my Cold Dead Hands": the role of the NRA in the lack of gun reform in the United States from 1996-2014*, „University of Colorado Boulder” 2014, s. 43-63.

¹⁷ Zasady rzetelności naukowej nakazują, aby wskazać, iż podział preferencji politycznych rzeczników dwóch z opisanych nurtów interpretacyjnych Konstytucji nie jest podziałem zupełnym w sensie logicznym, a jedynie swoistym uproszczeniem przedstawianym na potrzeby niniejszego opracowania. Oryginalista może bowiem (z mniejszym lub większym powodzeniem) argumentować, iż Ojcowie Założyciele dopuściliby rejestrację posiadanych sztuk broni, powołując się na ochronę innych wartości chronionych prawem, zaś zwolennik wykładni „żyjącej Konstytucji” może z kolei postulować *de lege ferenda* o konieczności pełnej legalizacji możliwości zakupu automatycznych karabinów szturmowych, uznając je za podstawowy w dzisiejszych czasach oręż w walce z tyranią ze strony władzy. Na występowanie licznych elementów doktryny *living Constitution* w orzeczeniu *Heller v. District of Columbia* wskazuje amerykański prawnik David Kopel. W kwestii tej, oraz historii II Poprawki, jako dynamicznie ewoluującej części Konstytucji, cf. D. B. Kopel, *The Right to Arms in the Living Constitution*, „Cardozo Law Review” 2010, nr 99.

gwarantuje indywidualne prawo do posiadania i noszenia broni przez każdego obywatela? Czy może przepis ten chroni jedynie kolektywne prawo stanów do tworzenia uzbrojonych formacji obronnych na kształt dzisiejszej Gwardii Narodowej (*National Guard*), czyli milicji¹⁸?

Zarówno w brzmieniu oryginalnym, jak i przytoczonym polskim tłumaczeniu, już na pierwszy rzut oka wątpliwości budzi składnia oraz interpunkcja II Poprawki. Jej treść zbudowana jest z dwóch zdań, w których występuje podmiot rzeczownikowy. Pierwszy z tych podmiotów stanowi, wraz z przydawką, „dobrze zorganizowana milicja” (*well regulated militia*), drugi zaś „prawo ludzi” (*the right of the people*). Wydawałoby się więc, że zdania te mają charakter współrzędnych. Sprawę komplikuje fakt, że zostały one oddzielone przecinkiem (postawiony w polskim tłumaczeniu średnik częściowo niweluje ten problem), co wskazuje że występuje jednak między nimi stosunek bardziej złożonej syntaktycznej i semantycznej zależności. Problem ten nie bez powodu wprawia w konsternację większość współczesnych badaczy, rodząc zależne od przyjętej interpretacji skutki prawne, determinujące jedną ze wskazanych wyżej koncepcji – prawa kolektywnego lub modelu indywidualistycznego.

Jak twierdzi językoznawca z University of Illinois, Dennis Baron, występujący w II Poprawce przecinek oddzielający zdania nie może być podstawą do stwierdzenia, że druga część przepisu („prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone”) stanowi jego kwintesencję, zaś pierwsza jego część („dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa”) jedynie wstęp (preambułę). Zdaniem D. Barona, reguły posługiwania się przecinkiem w XVIII wieku były o wiele bardziej liberalne od obecnych – służył on głównie do akcentowania przerw na złapanie oddechu – wskutek czego, przecinek nierzadko może być mylący przy ocenianiu wagi poszczególnych zdań w dokumentach pochodzących z tego okresu¹⁹. Językoznawca podnosi również argument, że niektóre z wersji II Poprawki przesłane poszczególnym ciałom stanowym do ratyfikacji, miały inną liczbę przecinków, niż „oficjalna” wersja rządu federalnego (tj. wyłącznie pierwsze dwa). Dowodzi on w ten sposób, że fakt ten nie ma w jej interpretacji żadnego znaczenia: „niezależnie od tego czy postawiony byłby jeden, dwa czy trzy przecinki, lub nie postawiony byłby żaden – II Poprawka do Konstytucji znacząłaby dziś to samo”²⁰. Dalej, Baron argumentuje, iż jasno z kontekstu przepisu wynika związek logiczny zdań – poprzez użyty czasownik w formie z końcówką *-ing* (*being*) w stronie biernej – wskazujący

¹⁸Geneza milicji, jako formacji obronnych złożonych z wolnych mężczyzn zdolnych do noszenia broni, sięga jeszcze początków XVII wieku i pierwszych brytyjskich kolonii w Ameryce Północnej. Do głównych zadań milicji należały ochrona kolonii przed najeźdźcami z zewnątrz (w tym przede wszystkim rdzennymi mieszkańcami kontynentu północnoamerykańskiego), obowiązki ochrony osobistej wśród lokalnej społeczności oraz – wobec braku zinstytucjonalizowanych organów policyjnych – ogólna prewencja przed przestępczością. D. B. Kates Jr., *The Second Amendment: A Dialogue*, „Law and Contemporary Problems” 1986, nr 49, s. 145.

¹⁹D. Baron, *Guns and Grammar: the Linguistics of the Second Amendment*, Law and Society Annual Conference Denver, CO 06.30.2009, s. 5 <http://www.english.illinois.edu/-people/-faculty/debaron/essays/guns.pdf> (14.04.2017).

²⁰*Ibidem*, s. 6.

na implikację²¹. Innymi słowy, tzw. bezwzględne zdanie pierwsze przepisu, tj. zdanie ablatywne (*absolute clause*, tudzież jako *ablative absolute*) warunkuje zdanie drugie, czyli zdanie główne (*mainclause*). Istota tej konstrukcji opiera się na założeniu, że zdanie bezwzględne, czyli ablatywne z powodzeniem występować może w syntaktycznym oderwaniu od zdania głównego (co dobrze ilustruje postawiony przecinek), ale już w połączeniu ze zdaniem głównym, zdanie ablatywne jako semantycznie zależne implikuje zdanie główne powodując konieczność rozpatrywania wypowiedzi jako całości. Baron obrazuje tę skomplikowaną relację zdaniową następującym wyrażeniem, które jego zdaniem stanowi równoważność II Poprawki (choć i w tym wypadku polskie tłumaczenie niezbyt trafnie oddaje rangę problemu): „jako, że dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa, to prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone” (*since a well regulated militia is necessary to the security of a freestate, the right of the people to keep and bear arms shall not be infringed*)²². Tego typu konstrukcja, znana z łaciny, a obecnie dosyć rzadko używana nawet w języku angielskim, była według autora dobrze znana i powszechnie stosowana w czasach Ojców Założycieli, w tym przez autora II Poprawki – Jamesa Madisona.

Odminną koncepcję przedstawia zaś Robert Levy z libertariańskiego Cato Institute. Jak twierdzi R. Levy, w treści II Poprawki to zdanie „prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie może być naruszone” (*the right of the people to keep and bear arms, shall not be infringed*) jest zdaniem składowym o charakterze nadrzędnym (*operative clause*), które ustala i zabezpiecza istotę omawianego prawa²³. Podobnie jak I Poprawka (i postanowienia angielskiej Karty Praw z 1689 roku), wyrażenie to nie tworzy bowiem żadnego prawa, a jedynie podkreśla wcześniejsze już jego istnienie oraz chroni je przed „naruszeniem”²⁴. Wyrażenie „dobrze zorganizowana milicja jest niezbędna dla bezpieczeństwa wolnego państwa” (*a well regulated militia, being necessary to the security of a freestate*) jest natomiast swoistą preambułą – zdaniem podrzędnym (*subordinate clause*, tudzież jako *prefatory clause*), które tylko uzasadnia prawo do posiadania broni i wskazuje na jedno z fundamentalnych jego zastosowań, pomagając zrozumieć ogromną wagę i praktyczny sens regulacji. Mówiąc inaczej, tworzenie milicji jest jednym ze sposobów wykonywania tego prawa, ale nie jest ani sposobem jedynym, ani sposobem koniecznym²⁵. W porównaniu do koncepcji opisanej w akapicie poprzednim, odwrócona jest więc tutaj relacja przyczynowości – to zdanie pierwsze wynika z drugiego, a nie drugie z pierwszego. Ażeby zobrazować tę zależność R. Levy posługuje się hipotetycznym przykładem – nikt nie sugerowałby, że tylko przedstawiciele elektoratu mają prawo czytać, jeżeli II Poprawka sformułowana byłaby

²¹ *Ibidem*, s. 6.

²² *Ibidem*, s. 7.

²³ R. A. Levy, „*The Individual Right to Bear Arms Is Guaranteed by the Second Amendment*”, w: T. L. Roleff (red.), *Gun Control (Opposing Viewpoints Series)*, Farmington Hills 2007, s. 62.

²⁴ A. Freedman, *op. cit.*, s. 196.

²⁵ R. A. Levy, *op. cit.*, s. 62.

w następujący sposób: „dobrze wykształcony elektorat, niezbędny dla samorządności wolnego państwa, prawo ludzi do posiadania i czytania książek nie może być naruszone” (*a well educated electorate, being necessary to self-governance in a freestate, the right of the people to keep and read books shall not be infringed*)²⁶. I tutaj, proste przeformułowanie II Poprawki minimalizuje trudności wykładnicze, i ułatwia zrozumieć koncepcję Levy’ego: „prawo ludzi do posiadania i noszenia broni nie powinno być naruszone, ponieważ bezpieczeństwo wolnego państwa wymaga dobrze zorganizowanej milicji” (*the right of the people to keep and bear arms, shall not be infringed, because a well regulated militia is necessary to the security of a freestate*).

Obie przedstawione powyżej przeciwstawne koncepcje w gruncie rzeczy determinują potencjalną odpowiedź na to samo, zadane na początku niniejszego paragrafu, pytanie. To jednakowoż koncepcja Levy’ego, skutkująca przyznaniem racji zwolennikom indywidualnego prawa do posiadania broni, wydaje się być trafniejsza. Podzielana w ostatnich latach w Stanach Zjednoczonych przez nieco większą część nauczycieli akademickich z amerykańskich szkół prawa, niż koncepcja prawa kolektywnego (tj. statystycznie częściej proponowana w artykułach prawniczych), od zawsze cieszyła się również znakomitą poparciem miejscowych filozofów i historyków²⁷.

ELEMENTY REDAKCYJNE II POPRAWKI DO KONSTYTUCJI USA

Oryginalistyczną wykładnię II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych należy uzupełnić wreszcie o wyznaczenie zakresów znaczeniowych desygnatów najistotniejszych jej wyrazów (fraz). Nie sposób podjąć się tutaj całościowej ich analizy, ale warto pokrótce przedstawić interpretacje, które zostały podzielone w ostatnich latach przez oryginalistycznie zorientowanych badaczy i sędziów amerykańskiego Sądu Najwyższego (a w tym przede wszystkim sędziego Antonina Scalię) – dając ostatecznie prymat w sprawie *District of Columbia v. Heller* koncepcji indywidualnego prawa do broni²⁸.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ R.E. Shalhope, *The Armed Citizen in the Early Republic*, „Law and Contemporary Problems” 1986, nr 49, s. 125.

²⁸ Orzeczenie dotyczyło „funkcjonującego w Dystrykcie Kolumbii zakazu posiadania krótkiej broni palnej oraz nakazu przechowywania każdego innego dopuszczalnego jej typu w domu, w sposób zabezpieczony i rozładowany. Po zbadaniu wyjątkowo obszernej argumentacji stron, [...] Sąd Najwyższy uznał powyższe ograniczenia za niekonstytucyjne” i w konsekwencji je uchylając, stwierdził II Poprawka gwarantuje nienaruszalne prawo każdej osoby do posiadania i noszenia broni, które ograniczone może być tylko w sposób nienaruszający jego istoty, tj. używania broni w każdy tradycyjny oraz dopuszczalny prawem sposób – w tym, co jest szczególnie doniosłym z jednostkowego punktu widzenia, do legalnej samoobrony we własnym domu”. Zdaniem Sądu Najwyższego za nienaruszające materialnej istoty prawa z II Poprawki, a w następstwie tego zgodne z Konstytucją, uznać można wszelkie regulacje ograniczające handel bronią, zakazy posiadania broni przez osoby karane za ciężkie przestępstwa (*felonies*) i osoby psychicznie chore, a także przepisy zakazujące noszenia broni w szkołach, budynkach rządowych i innych wybranych instytucjach. Ł. Bartosik, *Prawo do posiadania i noszenia broni jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa*, „Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM” 2017, numer specjalny pt. „Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych”, s. 20-21; *vide orzeczenie District of Columbia v. Heller*, 554 U.S. 570 (2008).

O ile nie budzi zasadniczych wątpliwości znaczenie terminu „milicja”, jako denotującego złożone z wolnych mieszkańców kolonii (obecnie: amerykańskich obywateli) zbrojne formacje o charakterze obronnym, o tyle zwrócić należy uwagę na jego przymiotną przydawkę, czyli „dobrze zorganizowana”. Przedimek nieokreślony *a* z anglojęzycznej wersji przepisu (*a well regulated militia*) poprzedzający wyrażenie „dobrze zorganizowana”, wskazuje na to, iż zamysłem Ojców Założycieli nie było sprecyzowanie jakiejś jednej, z góry zarysowanej koncepcji centralnie regulowanej milicji (wtedy prawdopodobnie posłużyliby się przedimkiem określonym *the*), a pozostawienie tej kwestii ludziom ją oddolnie tworzącym, zdolnym do spontanicznego oporu przeciwko tyrańskiej władzy²⁹. „Dobrze zorganizowana” nie znaczy więc w żadnym wypadku: „dobrze zorganizowana przez władzę centralną (Kongres lub Prezydenta) lub stanową (legislatywę lub egzekutywę)”, a po prostu: „dobrze wyszkolona”, „dobrze przygotowana”³⁰. W języku osiemnastowiecznych Amerykanów, w tym Alexandra Hamiltona w 29. *Federaliście*, dobra organizacja milicji oznaczała wewnętrzną jej równowagę, dobre wyposażenie, a także dyscyplinę, opanowanie oraz gotowość do walki z tyranją wchodzących w jej skład obywateli³¹.

W kontekście dalszych rozważań zadać sobie można kolejne, z pozoru proste pytanie – czy milicja niezbędna jest dla bezpieczeństwa „wolnego stanu” czy „wolnego państwa” (*necessary to the security of a freestate*)? Problem ten komplikuje fakt, iż fragment II Poprawki dotyczący milicji, w pierwszej propozycji sporządzonej przez Madisona brzmiał w języku angielskim następująco: „...*well regulated militia being the best security of a free country*”³². Jeśli przyjąć koncepcję pierwszą, oznaczałoby to, że celem funkcjonowania milicji jest jedynie zagwarantowanie wolności od opresji rządu federalnego poszczególnym stanom, natomiast przyjęcie drugiej z nich prowadziło do uznania, iż wolne państwo, to innymi słowy zbiór zatamizowanych jednostek wolnych od despotyzmu ze strony władzy w ogólności, tj. zarówno władzy stanowej oraz federalnej. Polskie tłumaczenie z góry wyklucza wszelkie wątpliwości, słusznie kierując nasze myśli na to drugie, szersze rozumienie „wolnego państwa”, które oznacza tyle, co „wolne społeczeństwo” (*free society*) – wolne od politycznego zniewolenia i będące odbiciem ideałów demokratycznej samorządności, dla których realną zaporę przed uzurpacją i najeźdźcą z zewnątrz stanowią wolni i uzbrojeni obywatele. Ten sposób opisywania państwa (*state*), pojawiający się w pismach najznakomitszych uczonych epoki Oświecenia – Blackstone’a, Monteskiusza, Hume’a i wielu innych – zaważył również na nomenklaturze jawnie inspirujących się nimi Ojców

²⁹ Na różnice znaczeniowe pomiędzy przedimkiem określonym (*the*) a nieokreślonym (*a*) powoływał się już wielokrotnie w swych interpretacjach Sąd Najwyższy oraz pozostałe sądy federalne USA. Cf. orzeczenia: *American Bus Ass’n v. Slater*, 231 F.3d 1, 4-5 (D.C. Cir. 2000); *Reid v. Angelone*, 369 F.3d 363, 367 (4th Cir. 2004); *Freytag v. Commissioner*, 501 U.S. 868 (1991).

³⁰ M. Waldman, *The Second Amendment: A Biography*, New York 2014, s. 61.

³¹ *Vide* J. Madison, *Federalist 46* [w:] A. Hamilton, J. Madison, J. Jay (red.), *The Federalist Papers*, Indianapolis 2001, s. 140-145.

³² S. Cornell, *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*, Oxford 2006, s. 60.

Założycieli³³. Brak dowodów na poparcie tezy, że wokół przeformułowania w tej kwestii pojawiły się jakiegokolwiek kontrowersje, wskazuje iż użycie w finalnej wersji II Poprawki zamiast wyrazu *country* wyrazu *state*, było ze strony Madisona wyłącznie zabiegiem stylistycznym³⁴.

Analizując tekst II Poprawki stajemy przed kolejnym zagadnieniem – kogo dokładnie oznaczają „ludzie”, którym gwarantuje ona prawo do posiadania broni? W czasach twórców Konstytucji „ludzi” (*the people*), występujących w tekstach prawnych tamtego okresu, konstytuowali wszyscy obywatele – tj. biali, wolni mężczyźni³⁵. Był to więc zbiór węższy niż zbiór wszystkich osób (*persons*), do którego zaliczano także kobiety i niewolników (którzy nie posiadali statusu obywateli oraz prawa do posiadania broni). Bez znaczenia pozostaje tutaj fakt, że charakter określonego konstytucyjnego prawa mógł wiązać się z konieczności z wykonywaniem go w sposób indywidualny albo kolektywny, co wynika z kontekstu poszczególnych przepisów. Według ówczesnych, chociażby Madisona, „ludzie” o których wspomina Konstytucja stanowili obywatele, natomiast ci obywatele, którzy byli do tego zdolni stanowili milicję³⁶ – z pewnymi wszakże wyjątkami. Z klasycznym modelem społeczeństwa obywatelskiego związana była bowiem nierozdzielnie wielce pożądana republikańska cnota (*virtu*) – obywatelskość³⁷: wolna republika opierać się miała na uzbrojonych obywatelach, gotowych do ochrony lokalnej społeczności przed przestępcami i zdolnych do wszelkich poświęceń (w tym utraty życia), które byłyby niezbędne do stawienia czoła tyrańskim władzom. I pomimo, iż obecnie zgodnie z XIV Poprawką krąg obywateli jest znacznie szerszy, niż w czasach początków Stanów Zjednoczonych, to z przyjęciem takiego założenia wiąże się wniosek, że prawo do posiadania broni nie obejmuje osób, które cnoty tej nie posiadają, tj. tych którzy ją stracili (np. przestępców) oraz tych którzy nigdy, lub czasowo, nie są do jej osiągnięcia zdolni (np. psychicznie chorych lub dzieci do momentu osiągnięcia pełnoletności)³⁸. I dzisiaj więc, założenie takie nie pozostaje sprzeczne z wykładnią oryginalistyczną – jakkolwiek wykluczanie poszczególnych osób na podstawie tychże kryteriów może się wiązać z rozmaitymi nadużyciami ze strony arbitralnej władzy.

Następnymi wyrazami, wokół których występują liczne kontrowersje są odnoszące się do broni i rozpatrywane koniunkcyjnie: „posiadać” (*keep*) oraz „nosić” (*bear*). Jednym z częściej podnoszonych argumentów na rzecz kolektywnego prawa stanów do tworzenia milicji jest stwierdzenie, że obydwie wyrażenia (a szczególnie *beararms*) mają w II Poprawce kontekst wyłącznie militarny³⁹. Założenie takie słusznie jednak odrzucał w ostatnich latach amerykański Sąd Najwyższy. „Posiadanie” (*keeping*) broni, o którym mowa w II Poprawce, analogicznie do regulacji występującej na gruncie polskiego Kodeksu cywilnego, oznacza

³³ E. Volokh, „*Necessary To The Security Of A Free State*”, „*Notre Dame Law Review*” 2007, nr 83, s. 104-105.

³⁴ *Ibidem*, s. 103-104.

³⁵ *Vide* orzeczenie *Dred Scott v. Sandford*, 60 US 393 (1857).

³⁶ A.R. Amar, *The Bill of Rights as a Constitution*, „*Yale Law School Faculty Scholarship*” 1992, s. 1166.

³⁷ D.B. Kates Jr., *op. cit.*, s. 146.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ W.J. Vizzard, *Shots in the Dark: The Policy, Politics and Symbolism of Gun Control*, Lanham 2000, s. 55.

faktyczne nad nią władztwo – fizyczne bronią władanie oraz manifestowany tego władania zamiar – przy czym bez znaczenia tutaj pozostaje cel w jakim ten przedmiot się posiada⁴⁰. W istocie, w czasach Ojców Założycieli zwrot ten pojawiał się w niemilitarnym kontekście stosunkowo często – między innymi w regulacjach zakazujących niektórym osobom posiadania broni (np. niewolnikom) oraz w przepisach, które nakazywały pewnym grupom ludzi posiadanie broni w całkowitym oderwaniu od służby w milicji, np. duchownym, mężczyznom powyżej pewnego wieku, marynarzom itd.⁴¹ Przechowywana przez nich broń mogła w razie potrzeby zostać użyta nie tylko w celach wojennych, ale również jako narzędzie samoobrony i wymierzania sprawiedliwości kryminalistom. Nie należy bowiem zapominać, że początki państwa amerykańskiego nie znały jeszcze w pełni zinstytucjonalizowanych oddziałów pełniących funkcję policji, którą sprawować musieli z konieczności sami obywatele⁴².

Pomimo, że trafne jest wskazanie językoznawców na statystycznie dominujące wojskowe zabarwienie frazy „nosić broń” (*bering arms*) – którą można tłumaczyć jako odpowiednik polskiego „chwycić za broń” (w sensie: ruszyć na wojnę) – to należy odnotować, iż fraza ta występuje w tekstach z czasów twórców Konstytucji nierzadko również w oderwaniu od znaczenia militarnego. W osobistych notatkach Jeffersona, jeszcze sprzed uchwalenia Deklaracji Niepodległości, pojawiają się przepisane wprost z dzieł Cesare Beccari słowa: *di portar le armi*, które tłumaczyć można jako synonimiczne traktowane *bearing, carrying* lub *wearing arms*⁴³. Przykładem ich wykorzystania bez jakiegokolwiek konotacji wojskowej może być choćby opracowana dla Zgromadzenia Virginii przez Thomasa Jeffersona i Jamesa Madisona ustawa z 1785 roku dotycząca polowania na zwierzynę płową (*A Bill for Preservation of Deer*), w której omawiane „nosić” (*bear*) występuje jako synonim zwykłego „nosić” (*carry*)⁴⁴. Ten sposób rozumienia wyrazu, przyjmowany również w Kartach Praw poszczególnych stanów oraz innych aktach epoki, a następnie w czasach Rekonstrukcji (zarówno w przepisach zakazujących czarnoskórym Amerykanom noszenia broni, jak i tych które użycie broni do samoobrony uznawały za prawo wolnego człowieka), przetrwał utrzymując się aż do dziś⁴⁵. Co więcej, uwagi te należy uzupełnić o fakt, że „posiadanie” broni samo w sobie implikuje już pewien rodzaj jej „noszenia”. Nie sposób sobie wyobrazić konstrukcję prawną posiadania danego przedmiotu, np. zegarka, która z góry wykluczałaby całkowicie jego noszenie poza domem – choć w przypadku broni, ze względu na jej potencjalnie niebezpieczne właściwości, ograniczenie do niej dostępu w odniesieniu do pewnych osób powinno być dopuszczalne.

⁴⁰ A. Brzozowski, W. J. Kocot, W. Opalski, *Prawo Rzeczowe: Zarys Wykładu*, Warszawa 2016, s. 365.

⁴¹ A. Winkler, *Gunfight: The Battle over the Right to Bear Arms in America*, New York 2011, s. 110.

⁴² *Ibidem*, s. 110.

⁴³ S.P. Halbrook, *What The Framers Intended: A Linguistic Analysis of the Right to „Bear Arms*, „Law and Contemporary Problems” 1986, nr 49, s. 153.

⁴⁴ A.J. Dennis, *Clearing the Smoke From the Right to Bear Arms and the Second Amendment*, „Akron Law Review” 1996, nr 29, s. 30.

⁴⁵ S.P. Halbrook, *op. cit.*, s. 154-157.

Kolejnym z elementów II Poprawki budzącym ogromne kontrowersje jest wyraz denotujący sam przedmiot wokół którego toczy się spór – broń. Problem ten, sprawiający trudności wykładnicze nawet najbardziej zagorzałym zwolennikom indywidualnego prawa do posiadania broni, uniemożliwiając jednoznaczne i wyczerpujące udzielenie odpowiedzi na pryncypialne pytanie – posiadanie i noszenie jakiej broni gwarantuje w zasadzie Konstytucja? Względna zgoda panuje co do tego, iż II Poprawka obejmuje ochroną jedynie te jej rodzaje, które jednostka jest w stanie nosić samodzielnie, co wyklucza spod zakresu jej ochrony (jako urządzenia tradycyjnie militarne) czołgi, ciężkie urządzenia artyleryjskie, broń nuklearną itp.⁴⁶ Czy to oznacza, że wszystkie inne rodzaje broni, takie jak ręczne wyrzutnie pocisków raketowych (np. *bazooka*), granaty, miny przeciwpancerne i przeciwpiechotne, miotacze ognia itp., którymi władanie przez jednostkę jest w zupełności możliwe, są przez przepis chronione? Trudno ściśle wytyczyć w tej kwestii granice. Nawet niezmiernie liberalny w kwestii dostępu do broni Stephen Halbrook staje na stanowisku, że tego pokroju jej rodzaje, nie należą (ani nigdy nie należały) do typowych, obywatelskich narzędzi samoobrony, jako że ich znacznie mniejsza dokładność, a zarazem ponadprzeciętna siła rażenia, może prowadzić do zagrożenia życia niewinnych osób znajdujących się w pobliżu napastnika wobec którego są używane – co w obecnej, zurbanizowanej Ameryce wiąże się z wyjątkowo dużymi niebezpieczeństwami⁴⁷.

Do „typowej”, osobistej broni w rozumieniu II Poprawki należałoby więc zaliczyć zdecydowanie broń białą (np. noże, w tym noże sprężynowe)⁴⁸, miotającą (np. łuki i kusze), karabiny (w tym tzw. obrzyny) oraz pistolety⁴⁹. Szczególnie posiadanie tych ostatnich nie powinno być ograniczane, gdyż ich poręczność oraz niska cena w porównaniu do broni długiej, gwarantuje urzeczywistnienie konstytucyjnych praw osobom starszym, mniej zamożnym, fizycznie niepełnosprawnym oraz kobietom. Te trzy kategorie broni, znane już dobrze Ojcom Stanów Zjednoczonych, nawet w ich nowocześniejszych formach z pewnością uznane byłyby przez nich za przedmiot gwarancji płynącej z II Poprawki⁵⁰. Bez znaczenia pozostaje tutaj fakt, że z technicznego punktu widzenia występująca obecnie w obrocie większość broni palnej jest o wiele bardziej zaawansowana od tej, którą znali (i z której osobiście korzystali) twórcy Konstytucji w XVIII i na początku XIX wieku.

Ostatni z elementów redakcyjnych II Poprawki, co do którego panują wielce sprzeczne opinie, stanowi nienaruszalność chronionego przez nią prawa. Pomimo, że słowa Konstytucji sygnalizują dobitnie, że „... nie może być naruszone”, to jak każde prawo nie ma ono charakteru absolutnego. Do jakiego stopnia dopuszczalne jest więc jego ograniczanie? Była

⁴⁶ *Ibidem*, s. 159-160.

⁴⁷ *Ibidem*, s.160.

⁴⁸ *Vide* D. B. Kopel, C. E. Cramer, J. E. Olson, *Knives And The Second Amendment*, „University of Michigan Journal of Law Reform” 2013, nr 47, s. 167-215.

⁴⁹ S.P. Halbrook, *op. cit.*, s. 158.

⁵⁰ W istocie, w orzeczeniu *Caetano v. Massachusetts* Sąd Najwyższy USA potwierdził, że zakres ochrony II Poprawki rozciąga się również na te rodzaje broni, które nie były znane jeszcze Ojcom Założycielom Ameryki. *Vide Caetano v. Massachusetts*, 577 U.S. ____ (2016)

już wcześniej mowa o wyłączeniach spod podmiotowego zakresu gwarancji II Poprawki dzieci, osób psychicznie chorych oraz karanych (choć należy tutaj podkreślić, że ograniczenie to powinno dotyczyć wyłącznie ciężkich przestępstw) – które broni mogą, a nawet powinny być pozbawiane – ale powstaje kolejne pytanie: czy za zgodny z Konstytucją uznać można powszechny wymóg uzyskiwania pozwoleń na broń przez praworządnych obywateli lub nakaz rejestracji broni już nabytej?

Zdecydowana większość amerykańskich konstytucjonalistów zgodna jest co do tego, że nie można oczekiwać, aby każdy kto pragnie korzystać z takich konstytucyjnych praw jak wolność wyznania czy wolność słowa, musiał ich wykonywanie poprzedzać wnioskiem o udzielenie mu na to przez organy administracji publicznej stosownego zezwolenia⁵¹. Podobnie traktowana więc powinna być II Poprawka i gwarantowane w niej prawo do posiadania i noszenia broni. Jako wyjątek wskazać tu można jednakże zbrojne przemarsze przez tereny miasta, co do których, ze względu na ograniczoną przestrzeń na forach publicznych, taki wymóg – analogicznie do pozostałych typów zgromadzeń – nie wydaje się być nieusprawiedliwiony⁵². Nawet jeśli zaś restrykcje wprowadzające konieczność uzyskiwania pozwoleń na broń by występowały, to procedura ich udzielania obywatelom powinna odbywać się z jak największym ograniczeniem jej przewlekłości oraz arbitralności, uniemożliwiając pozbawianie poszczególnych, nieprzychylnych władzy grup ludzi ich fundamentalnych praw.

Ewidencjonowanie posiadanej przez obywateli broni w głosach znacznej części amerykańskich konstytucjonalistów było natomiast niekiedy w dziejach historii preludium do jej konfiskaty, a według najradykalniej zorientowanych badaczy niejednokrotnie i ludobójstwa – czego najczęściej wskazywanym przez przeciwników rejestracji posiadanej broni przykładem jest nazistowska III Rzesza Niemiecka⁵³. Co nie mniej ważne, wprowadzanie sankcji za niedochowanie wymogu rejestracji i kreowanie w ten sposób kolejnego przestępstwa bez jawnie występujących ofiar – polegającego w istocie na wykonywaniu konstytucyjnych praw jednostki bez uprzedniej rejestracji przed władzą środków potrzebnych do ewentualnego odparcia zagrożenia ze strony jej samej – prowadzi w najlepszym wypadku do rozbudowy państwa policyjnego, w którym prawomyślni i *de facto* niewinni obywatele zostają niesłusznie skazani za korzystanie z konstytucyjnych gwarancji ustrojowych, pozostając bez realnych narzędzi obrony⁵⁴.

⁵¹ S.P. Halbrook, *op. cit.*, s. 160.

⁵² *Ibidem*, s. 160.

⁵³ Vide S.P. Halbrook, *Arms in the Hands of Jews Are a Danger to Public Safety: Nazism, Firearm Registration, and the Night of the Broken Glass*, „St. Thomas Law Review” 2009, nr 21, s. 109-141.

⁵⁴ A J. Dennis, *op. cit.*, s. 23.

PODSUMOWANIE

Wykładnia przepisu o tak wysokiej randze społeczno-normatywnej, jak dotycząca podstawowych praw i wolności amerykańskich obywateli II Poprawka, bez wniosków wykładniczych autora byłaby jedynie *ars gratia artis*. Podstawowe wnioski interpretacyjne poczynione zostały już jednak częściowo przy omawianiu poszczególnych, związanych z nią zagadnień i poszczególnych elementów redakcyjnych. Nie wydaje się zatem, aby koniecznym było przytaczanie ich w tym miejscu po raz kolejny. Zdecydowanego podkreślenia wymaga natomiast fakt, że stosowane w czasach Ojców Założycieli rozwiązania prawne, związane z posiadaniem i noszeniem broni oraz rudymenarną rolą milicji, nie tracą dziś wcale na aktualności. Wręcz przeciwnie – ich waga jest tym większa, im bardziej rozległe są kompetencje władz federalnej i stanowych do wkraczania w sferę prawną jednostek w amerykańskim społeczeństwie. Praktyka stosowania II Poprawki doskonale pokazuje, iż ostoją dla tych rozwiązań okazała się doktryna oryginalizmu. Być może bez niej, prawo to, opisywane przez Thomasa Jeffersona i Jamesa Madisona jako fundamentalna gwarancja przed tyrańskimi rządami, nie byłoby w stanie przetrwać w swej tradycyjnej, indywidualistycznie pojmowanej formie w coraz bardziej scentralizowanych Stanach Zjednoczonych XXI wieku.

BIBLIOGRAFIA

- Amar Akhil Reed. 1992, „The Bill of Rights as a Constitution”. Yale Law School FacultyScholarship100 : 1131-1210.
- Amar Akhil Reed. 2005. America’s Constitution: A Biography. New York: Random House Publishing Group.
- Andruszkiewicz Marta, Anetta Breczko, Sławomir Oliwniak. 2015. Filozoficzne i teoretyczne zagadnienia demokratycznego państwa prawa. Białystok: Wydawnictwo Temida.
- Balkin Jack M. 2009. Framework Originalism and the Living Constitution. Northwestern University Law Review 103 (2) : 549-614.
- Baron Dennis. 2009. Guns and Grammar: the Linguistics of the Second Amendment. Law and Society Annual Conference Denver.<http://www.english.illinois.edu/-people-/faculty/debaron/essays/guns.pdf>.
- Bartosik Łukasz. 2017. Prawo do posiadania i noszenia broni jako prawo fundamentalne każdego człowieka – systemowe ujęcie II Poprawki do Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki w amerykańskim systemie prawa. Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM 2017, numer specjalny pt. “Rola prawa w życiu jednostki w ujęciu nauk społecznych” :9-22.
- Bogus Carl T. 2000. The History and Politics of Second Amendment Scholarship: A Primer. Chicago Kent Law Review 76 (1) Symposium on the Second Amendment: Fresh Looks : 3-25.
- Brzozowski Adam, Wojciech J. Kocot, Wiesław Opalski. 2016., Prawo Rzeczowe: Zarys Wykładu. Warszawa: Wolters Kluwer.

- Coan Andrew B. 2009. Talking originalism. *Brigham Young University Law Review* 2009 (4) : 847-873.
- Cornell Saul. 2006. *A Well-Regulated Militia: The Founding Fathers and the Origins of Gun Control in America*. Oxford: Oxford University Press.
- Dennis Anthony J. 1996. Clearing the Smoke From the Right to Bear Arms and the Second Amendment. *Akron Law Review* 29 (1) : 57-92.
- Freedman Adam. 2012. *The Naked Constitution: What the Founders Said and Why It Still Matters*. New York: Broadside Books.
- Halbrook Stephen P. 1986. What The Framers Intended: A Linguistic Analysis of the Right to „Bear Arms”. *Law and Contemporary Problems* 49 (1) : 151-162.
- Halbrook Stephen P. 2009. Arms in the Hands of Jews Are a Danger to Public Safety: Nazism, Firearm Registration, and the Night of the Broken Glass. *St. Thomas Law Review* 21 : 109-141.
- Kates Junior Don Bernard. 1986. The Second Amendment: A Dialogue. *Law and Contemporary Problems* 49 (1): 143-150.
- Kopel David B. 2010. The Right to Arms in the Living Constitution. *Cardozo Law Review* 99: 99-138.
- Kopel David B., Clayton E. Cramer, Joseph Edward Olson. 2013. Knives And The Second Amendment. *University of Michigan Journal of Law Reform* 47 (1) : 167-215.
- Le Bon Gustave. 2015. *Psychologia Rozwoju Narodów*. Kraków: Vis-à-Vis Etiuda.
- Levy Robert A. 2007. The Individual Right to Bear Arms Is Guaranteed by the Second Amendment. *W Gun Control (Opposing Viewpoints Series)*, 61-70. Farmington Hills: Greenhaven Press.
- Madison James. 2001. Federalist 46. *W The Federalist Papers*, 140-145. Indianapolis: Liberty Fund.
- Ostler Rosemarie. 2015. *Founding Grammars: How Early America's War Over Words Shaped Today's Language*. New York: St. Martin's Press.
- Sandoz Ellis. 1999. *The Politics of Truth and Other Timely Essays: The Crisis of Civic Consciousness*. Columbia: University of Missouri Press.
- Scalia Antonin, Bryan A. Garner. 2012. *Reading Law: The Interpretation of Legal Texts*. St. Paul: Thomson/West.
- Vizzard William J. 2000. *Shots in the Dark: The Policy, Politics and Symbolism of Gun Control*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Volokh Eugene. 2007. „Necessary To The Security Of A Free State”. *Notre Dame Law Review* 83 (1) : 101-139.
- Waldman Michael. 2014. *The Second Amendment: A Biography*. New York: Simon & Schuster.
- Winkler Adam. 2011. *Gunfight: The Battle over the Right to Bear Arms in America*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Yanker Jessica. 2014. "From my Cold Dead Hands": the role of the NRA in the lack of gun reform in the United States from 1996-2014. *University of Colorado Boulder* : 4-73.
- Ziemiński Zygmunt. 2012. *Logika Praktyczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

ORZECZNICTWO SĄDÓW AMERYKAŃSKICH

American Bus Ass'n v. Slater, 231 F.3d 1, 4-5 (D.C. Cir. 2000)

Caetano v. Massachusetts, 577 U.S. ____ (2016)

District of Columbia v. Heller, 554 U.S. 570 (2008)

Dred Scott v. Sandford, 60 US 393 (1857)

Freytag v. Comissioner, 501 U.S. 868 (1991)

Reid v. Angelone, 369 F.3d 363, 367 (4th Cir. 2004)

ŹRÓDŁA

U.S. Constitution amend. II.